

Reactie Koninklijke Bibliotheek op het DSM-richtlijnvoorstel

Ter attentie van het kabinet en de betrokken ministeries

Den Haag, 30 november 2016

Middels deze brief wil de Koninklijke Bibliotheek graag reageren op de consultatie inzake het DSM-richtlijnvoorstel en het kabinet en de betrokken ministeries bedanken voor de gelegenheid die zij hiertoe bieden.

De Koninklijke Bibliotheek (KB) is de nationale bibliotheek van Nederland. Sinds 1798 verrichten wij belangrijke wettelijk vastgelegde taken op het gebied van de informatievoorziening in Nederland. Onze rijke collectie bestaat voor het grootste deel uit materiaal waarop nog auteursrecht rust, terwijl grootschalige collectiedigitalisering ten behoeve van het publiek een zeer belangrijke activiteit van de KB is. In 2008 reageerden we daarom ook reeds op het Europese Groenboek *Auteursrecht en de kenniseconomie* en in 2011 op het Europese Richtlijnvoorstel Verweesde Werken.

De KB ondersteunt tevens de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen. Naast deze gezamenlijke reactie bevelen wij ook de reactie van FOBID in uw aandacht aan.

Onze eigen reactie is grotendeels gebaseerd op de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen, maar gaat in het artikelsgewijs commentaar specifiek in op onderwerpen die kenmerkend zijn voor de KB-collectie en -praktijk.

Artikel 3: exceptie ten behoeve van Tekst en Data Mining

De KB juicht het toe dat de Europese Commissie in haar DSM-richtlijnvoorstel een exceptie ten behoeve van Tekst en Data Mining (TDM) voorstelt. Het is te prijzen dat de voorgestelde exceptie zowel ziet op auteursrechtelijk beschermde werken als op prestaties die door naburige rechten en databankrecht worden beschermd.

De gedigitaliseerde collecties van de KB en van andere bibliotheken vormen een belangrijke bron voor TDM, met name voor onderzoek ten behoeve van het sterk in opmars zijnde terrein van de Digital humanities. Werken die interessant zijn voor TDM-analyse worden dus niet alleen door rechthebbenden/uitgevers gehost, maar ook door bibliotheken. Zo biedt de KB geautoriseerde gebruikers *lawful access* tot beschermde werken in de zin van Artikel 3(1) op basis van licenties met rechthebbenden. Dat kan gaan van e-journals tot door de KB gedigitaliseerde papieren publicaties. Met name voor de laatstgenoemde categorie, veelal wat oudere werken, geldt dat TDM ernstig zou worden bemoeilijkt wanneer men er TDM-licenties van alle rechthebbenden

voor zou moeten verwerven, omdat het gaat om grote bulk waarvoor dezelfde problematiek geldt als voor grootschalige erfgoeddigitaliseringsprojecten: vanwege de enorme schaal ervan is het niet mogelijk om op individuele basis alle rechthebbenden van alle werken (waarvan vele verweesd zullen zijn) op te sporen.

Een exceptie die TDM op de KB-collectie mogelijk maakt, is zeer welkom. Daarbij zij opgemerkt dat onze ervaring leert dat onderzoekers voor TDM meestal reproducties van materiaal in bulk ('big data') nodig hebben om ze met eigen, zelfgeschreven software te kunnen analyseren. Daartoe is het wenselijk dat de TDM-exceptie ook toestaat dat bibliotheken op verzoek reproducties verstrekken aan wie TDM wil plegen, omdat externe onderzoekers zulk onderzoek veelal niet binnen de bibliotheek zelf kunnen uitvoeren in geval het bulkmateriaal met zelfgeschreven software moet worden geanalyseerd.

De TDM-exceptie dient bovendien te worden uitgebreid; hij zou niet louter op werknemers van "research organisations" moeten zien,¹ maar op iedereen die *lawful access* tot werken in bibliotheekcollecties heeft. Een toekomstbestendige, ruime formulering van de exceptie is wenselijk gezien het groeiend belang en nut van TDM voor de gehele maatschappij. Voor de KB zelf en andere bibliotheken en erfgoedinstellingen is met name van belang dat ook wij een beroep op de exceptie kunnen doen, zodat we zelf TDM op de eigen collectie kunnen (laten) uitvoeren. TDM is immers een veelbelovende methode waarmee we geheel nieuwe inzichten over onze erfgoedcollecties kunnen genereren. Ook het brede publiek is daarmee gediend.

Artikel 5: exceptie ten behoeve van preservering

Zoals al verwoord in de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen is het maken van (digitale) reproducties door bibliotheken ook voor andere legitieme doelen dan preservering denkbaar. Als voorbeeld kan worden genoemd digitalisering ten behoeve van TDM-analyse: TDM kan immers alleen worden uitgevoerd op materiaal dat een digitale vorm heeft.

In aanvulling op de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen zij opgemerkt dat de KB groot voorstander is van uitbreiding van de exceptie in Artikel 5 met - in elk geval - digitalisering ten behoeve van de exceptie die beschikbaarstelling van werken binnen de muren van bibliotheken toestaat (Artikel 5(3)(n) Auteursrechtlijn). Implementatie van het TU Darmstadt-arrest van het Europees Hof van Justitie in zowel Nederland² als de EU is om reden van rechtszekerheid zeer wenselijk. De EU kent bovendien twaalf lidstaten waar deze besloten-netwerk-exceptie, ten nadele van erfgoedinstellingen, niet is geïmplementeerd;³ het dwingend maken van deze exceptie is daarom zeer gewenst (waarin Artikel 17(2) van het DSM-richtlijnvoorstel zou kunnen voorzien).

¹ Praktisch gezien is een check wie wel/niet met een arbeidscontract aan een Nederlandse onderzoeksinstelling is verbonden, moeilijk uitvoerbaar. Bovendien wordt onderzoek geregeld verricht binnen (inter)nationale onderzoeksgroepen, waarvan ook "vrije" onderzoekers deel uitmaken die niet aan onderzoeksinstellingen zijn verbonden.

² Hof van Justitie van de Europese Unie, 11 september 2014, zaak C-117/13 (Eugen Ulmer KG/TU Darmstadt), *IER* 2014/44 met noot A. Ringnalda; [AMI2015/4](#), p. 111-119 met noot A.C. Beunen, m.n. p. 118.

³ K. Crews, *Study on Copyright Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, 2008 en [2014 \(update\)](#), in opdracht van WIPO, Standing Committee on Copyright and Related Rights.

Artikel 7 t/m 9: Out-of-commerce werken

De KB heeft het voornemen van de Nederlandse regering om een wetsvoorstel ten behoeve van Extended Collective Licensing (ECL) te gaan voorbereiden,⁴ met groot enthousiasme begroet. Nu het DSM-richtlijnvoorstel een verwant onderwerp regelt, kan de KB begrijpen dat in Nederland met wetgevende activiteit wordt gewacht tot de DSM-richtlijn van kracht is geworden. Dat maakt de urgentie van ECL-wetgeving voor Nederland er overigens niet minder om.

In zijn onlangs gewezen arrest *Soulier et Doke*⁵ lijkt het Europees Hof van Justitie strenge eisen aan ECL(achtige)-wetgeving te willen stellen, waaronder het persoonlijk in kennis stellen van rechthebbenden van het voorgenomen hergebruik van hun werken. Kenmerkend voor ECL is echter nu juist zijn geschiktheid voor grootschalige erfgoeddigitalisering, waarvan de enorme schaal maakt dat een 'diligent search' naar iedere afzonderlijke rechthebbende niet uitvoerbaar is.⁶ In die zin staat 's Hofs arrest haaks op ECL(achtige)-wetgeving out-of-commerce wetgeving die reeds in (ten minste negen) EEA-lidstaten bestaat⁷ en op het Memorandum of Understanding voor Out-of-Commerce boeken en tijdschriften dat in 2011 op instigatie van de Europese Commissie tot stand kwam.⁸

Echter, het Hof vermeldt ook meermalen in zijn arrest dat de litigieuze Franse out-of-commerce-wetgeving gericht is op de facilitering van commerciële digitale exploitatie.⁹ De begunstigden zijn commerciële partijen zoals uitgevers. Dat is een zeer belangrijk verschil met ECL-wetgeving in de Scandinavische landen en de out-of-commerce wetgeving van bijvoorbeeld Duitsland en Polen, die juist van toepassing is op (niet-commercieel) gebruik door bibliotheken, musea en archieven. Men kan dan ook de vraag stellen of/in hoeverre het arrest *Soulier et Doke* ziet op deze wetgeving die ten behoeve van erfgoedinstellingen is opgesteld. Het is uiteindelijk de EU-wetgever die de reikwijdte van de auteursrechtelijke bescherming bepaalt. Zo beoogt de Europese Commissie in haar DSM-richtlijnvoorstel voor out-of-commerce werken nu aanpassingen in het acquis aan te brengen.

Met betrekking tot deze Artikelen 7 tot en met 9 wordt in de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen een aanzienlijk aantal knelpunten gesignaleerd. De KB is daarom verheugd dat Nederland heeft aangegeven om tijdens de Brusselse onderhandelingen te zullen inzetten op een zo praktisch mogelijke invulling van het ECL-voorstel.¹⁰ De KB zal te zijner tijd ook graag meedenken over de Nederlandse implementatie.

⁴ [Brief](#) aan de Tweede Kamer van 12 oktober 2015.

⁵ Hof van Justitie van de Europese Unie, 16 november 2016, zaak C-301/15.

⁶ Zie ook de [gezamenlijke reactie](#) van Nederlandse erfgoedinstellingen op de consultatie over het Europese Richtlijnvoorstel Verweesde Werken uit 2011, p. 1-2.

⁷ De [Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules](#), Brussel 2016, Annex 9, p. 130 e.v. bevat een overzicht van deze lidstaten en de kenmerken van hun wetgeving.

⁸ Zie ook A.C. Beunen en L. Guibault, 'Brussels Memorandum of Understanding inzake digitalisering en online beschikbaarstelling van out-of-commerce boeken en tijdschriften', [AMI2011/6](#), p. 221-226.

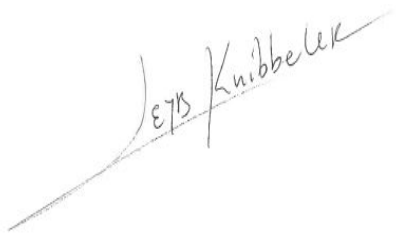
⁹ Hier valt wellicht een parallel te trekken met de Google Book schikking die eveneens commerciële digitale exploitatie beoogde mogelijk te maken en die in 2011 door de rechter in New York werd [afgekeurd](#).

¹⁰ Zie het [BNC-fiche](#) over het DSM-richtlijnvoorstel, p. 6.

Tot slot bevelen wij u ook aan om kennis te nemen van de statements die in Brussel zijn en worden ingebracht door de bibliotheekorganisaties [EBLIDA](#), [LIBER](#), de International Federation of Library Associations and Institutions ([IFLA](#)) en de Conference of European National Libraries ([CENL](#)).

Den Haag, 30 november 2016

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, reading 'E.J.B. Knibbeler', written diagonally across the page.

Dr. E.J.B. Knibbeler

Algemeen Directeur Koninklijke Bibliotheek

Voor nadere informatie:

Annemarie Beunen, auteursrechtjurist

annemarie.beunen@kb.nl